

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Asikainen, E. (2023) Ideoita tulevaisuustaitojen opettamiseen ammattikorkeakoulussa.
Teoksessa Asikainen, E. & Kangastie, H. (toim.) Kestävän ammattikorkeakoulutuksen käsikirja.
Lapin ammattikorkeakoulu, s. 76-78.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-480-2>

Ideoita tulevaisuustaitojen opettamiseen ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulut kouluttavat kirjaimellisesti tulevaisuuden tekijöitä: fyysistä toimintaympäristöömme suunnittelevia, rakentavia ja ylläpitäviä insinöörejä, meitä eri tavoin hoitavia sosi-aali- ja terveysalan ammattilaisia, tulevaisuuden liiketoiminnan pyörittäjiä sekä tulevan taiteen ja kulttuurin tekijöitä. Meidän on kuitenkin tärkeää ymmärtää, että tulevaisuutta tehdään nyt ja opiskelijoidemmekin pitäisi oppia katsomaan tulevaisuuteen ja oppia näkemään tulevaisuus avoimena ja muokattavana – ja itsensä sen aktiivisena tekijänä. Kestävyydestä tässä liittyy siten, että usein tulevaisuus esitetään jollain tavalla synkeänä ja uhkaavana – tai ainakin suurena haasteena ja taakkana nyt työelämään astuville nuorille. Opintojen aikana tarvitaan myös näky-miä kestäviin, positiivisiin tulevaisuuskuviin ja oman ammatin rooliin näiden tavoittelussa. Tässä artikkelissa esittelen muutamia työskentelytapoja, joilla tulevaisuuden voi tuoda mukaan opin-toihin niin, että opiskelijat itse tuottavat tulevaisuuksia ja oppivat samalla hahmottamaan pää-tösten seurauksia.

Oman ammatillisen uran kuvittelu

Opiskelijoita voi opintojen eri vaiheissa pyytää kuvittelemaan omaa tilannettaan esim. viiden ja viidentoista vuoden päästä. Heille voi antaa tueksi esimerkiksi oman alan tulevaisuuskuvia tai erilaisia Sitran aineistoja, esimerkiksi Tulevaisuustajuus-menetelmän tai Hyvät kortit -aineis-ton (Tulevaisuustajuus 2022). Tehtävän voi muotoilla myös kirjeeksi, joka on lähetetty tulevai-suudesta itselle Tällainen tehtävä voi sisältyä esimerkiksi ammatilliseen kasvuun. Sopivia tehtä-viä ja aineistoja tarjoavat muun muassa Tulevaisuusohjaus ja Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Myös AOE-portaalissa on tulevaisuusaineistoja, esim. Tulevaisuus korttipakopeli (Kovanen 2021) ja tulevaisuuteen varautumisen aineisto (Virtanen 2022).

Minä, työni ja megatrendit

Erityisesti aikuisopiskelijoille ja YAMK-opiskelijoille toimii myös oman työn ja megatrendien suh-teen pohdiskelu. Aineistona voi käyttää Sitran megatrendejä (Dufva & Rekola 2023) tai jotain muuta teemaan sopivaa megatrendiaineistoa. Olen käyttänyt tätä harjoitusta hyvin eri taustoista tulevilla opiskelijaryhmillä tulevaisuuteen liittyvän opintojakson avaustehtävänä. Se auttaa hah-mottamaan erilaisten ilmiöiden yhteyksiä toisiinsa ja kehittää systeemistä ajattelua. Harjoitus sisältyy myös AOE-portaalissa saatavana olevaan oppimateriaaliin Megatrends and Circular Economy (Asikainen 2020)

Historiallisten kehityskulkujen hahmottaminen

Tulevaisuuden hahmottaminen vaatii myös sen ymmärtämistä, mistä tulemme ja miten oman alan käytännöt ovat muotoutuneet. Usein suoraan toiselta asteelta tulevat opiskelijat elävät to-della tiiviisti nykyhetkessä. Oman alan kehityksen lisäksi he voivat olla täysin tietämättömiä siitä, millaisia ympäristöongelmia tai sosiaalisia haasteita olemme kyenneet ratkaisemaan. Esimer-kiksi metsätalouden opiskelijoiden kanssa olemme hahmottaneet suomalaisten metsäalan ins-tituutioiden ja poliittisen ohjauksen muutoksia koko yli sadan vuoden aikana Metsä yhteiskun-nassa -opintojaksolla. Menetelminä olen käyttänyt yhteistoiminnallisia ryhmätöitä ja draamaa.

Backcasting-harjoituksen kuvaus löytyy AOE-portaalin kautta saatavilla olevasta Megatrends and Circular Economy -oppimateriaalista (Asikainen 2020).

Tulevaisuuksien nelikenttä

Tulevaisuuksien hahmotteluun on monenlaisia työkaluja ja materiaaleja esim. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja Sitran sivuilla. Itse olen havainnut hyväksi tehtävänannon, jossa pienryhmissä toimivat opiskelijat valitsevat jonkin sellaisen ilmiön, jossa ajattelevat tapahtuvan muutoksia. Ensimmäinen tehtävä on tunnistaa esim. Sitran aineistojen avulla kaksi olennaista kyseiseen ilmiöön vaikuttavaa politiikkaa – siis asiaa, joissa voidaan tehdä toimintaa ohjaavia – esimerkiksi etäopetus/lähiopetus ja ilmainen koulutus/maksullinen koulutus. Näistä syntyy neljän (äärimmäisen) vaihtoehdon nelikenttä. Opiskelijoiden tehtävä on kuvata tulevaisuudet, olennaiset niihin päätymiseen liittyneet päätökset tai kehityskulut ja nimetä tulevaisuuskuvat napakasti. (Asikainen 2020.)

Pidän tästä tavasta hahmottaa ja kehitellä tulevaisuuksia, että se kannustaa liioittelemaan ja näkemään monia mahdollisia tulevaisuuksia. Nelikentän muodostamisen jälkeen voidaan vielä miettiä, mistä osasta nelikenttää löytyvät toivottavat tulevaisuudet, ja mitä meidän tarvitsisi tehdä, jotta siihen päästään.

Tulevaisuuden etusivu

Tämän tehtävän voi yhdistää edelliseen niin, että se laaditaan yhdestä nelikentän nurkasta tai sitten sen voi liittää esim. jonkin tulevan työpaikan tai alan instituution tulevaisuuden kuvitteluun. Tehtävänä on yksinkertaisuudessaan laatia etusivu lehdelle tai verkkosivustolle jollekin tulevaisuuteen sijoittuvalle vuodelle. Opiskelijat voivat itse päättää median, jolle etusivu laaditaan. Se voi olla yrityksen sisäinen julkaisu, oman oppilaitoksen julkaisu tai jokin yleisempi julkaisu. Tämäkin tehtävänanto on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi irrottautua nykyhetkestä. Useimmiten opiskelijat myös tuottavat tällä menetelmällä aika positiivisia tulevaisuuksia. Tehtävän jälkeen on hyvä keskustella eri ryhmien tulevaisuuksien eroista ja taas etsiä sitä toivottavaa tulevaisuutta ja tapoja olla itse tekemässä sitä.

Lopuksi

Opettajalta tulevaisuustyöskentely vaatii lähinnä prosessin ohjaamista ja valmiutta keskustella opiskelijoiden kanssa erilaisista tulevaisuuden mahdollisuuksista. Artikkelissa mainitut aineistot ovat hyviä lähtökohtia työlle. Lisää aineistoja ja pedagogisia malleja löytyy esimerkiksi Tulevaisuuden tutkimuskeskukselta ja Tulevaisuusohjauksen sivuilta. Lisäksi tulevaisuussuuntautunut kaunokirjallisuus tarjoaa runsaasti aineistoja. Rohkaisen avartamaan omia näköaloja katsoamalla tulevaisuuteen opiskelijoiden kanssa.

Lähteet

- Asikainen, E. 2020. Megatrends and Circular Economy. Oppimateriaali aoe.fi palvelussa. Viitattu 18.4.2023. <https://aoe.fi>
- Kovanen, K. 2021. Tulevaisuus korttipakopeli. Oppimateriaali aoe.fi palvelussa Viitattu 20.4.2023. <https://aoe.fi>
- Sitra 2022. Tulevaisuuden uudistajat. Viitattu 18.4.2023 <https://www.sitra.fi/aiheet/tulevaisuuden-uudistajat/>
- Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Topi - tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaali. Viitattu 18.4.2023. <https://tulevaisuus.fi/>
- Tulevaisuusohjaus. Julkaisuja ja aineistoja tulevaisuustyöskentelyyn. Viitattu 18.4.2023. <https://tulevaisuusohjaus.fi/julkaisut/>
- Tulevaisuustajuus 2022. Sitra. Viitattu 23.4.2023. <https://www.sitra.fi/hankkeet/tulevaisuustajuus/>
- Virtanen, K. 2022. Tulevaisuuteen varautuminen: Mikä muuttuu. Oppimateriaali aoe.fi palvelussa Viitattu 18.4.2023. <https://aoe.fi>